Mente - ún. Mátyás-kabát

Textil- és viseletgyűjtemény

Leltári szám:	52.2682.1
Készítés ideje:	16. SZÁZAD ELEJE
Készítés helye:	Itália; Magyarország
Anyag:	aranyozott ezüstfonalból kötött gombok; lanszírozott brokatell
Méretek:	hosszúság: 95 cm vállszélesség: 50 cm

A 16-17. századi emlékanyag és a fennmaradt egykorú ábrázolások tanúsága szerint a mente a magyar és a török díszöltözetnek egyaránt fontos darabja volt. A mente eleje ferdén szabott, alja kicsit előrenyúlik, nagy kötött gombokkal, ferde vonalban záródik. Háta az elejénél kb. 20 cm-rel hosszabb, lefelé keskenyedik. Ujjai keskeny sípujjúak, a hát hosszával megegyező méretűek. Gallérja a vállára és a hátára szélesen szétterül. Selyemszövete egykor világos piros (lazacszínű) volt, ma aranysárga. Harmonikus mintázatát csúcs-oválisokba rendezett, gerezdes vázából kinövő gránátalmák és csiszolt köves gyűrűvel közrefogott akantuszleveles gránátalmák váltakozása adja.

Az itt bemutatott mentét elsőként a fraknói Esterházy-kincstár 1685. évi inventáriuma említi, mint I. (Hunyadi) Mátyás király (1443–1490) egykori öltözékét: *Edgy régi vont arany galleros mente, mely Máttyás királyé volt.* A kincstár 1696. évi inventáriuma egy fiktív (1465-ös) évszámmal egészítette ki a korábbiakat: *Vestis Matthiae Corvini Regis Hungariae 1465.*

A selyemszövetek mintázatának és készítésének vizsgálata nyomán a kutatók már a 19. században megállapították, hogy a "Mátyás-kabát" szövete valójában a 16. század elejéről származik. Az itáliai selyemszövetből készült öltözet szabásának sajátosságai, a hosszú, az öltözék aljáig érő keskeny sípujjak és a különleges, lefelé keskenyedő hátoldal is arról tanúskodik, hogy a mente a 16. században készült Magyarországon. Az elejénél mintegy 20 cm-rel túlnyúló hátszabással találkozunk a magyarországi emlékanyagban is. Így készültek, egyebek között, a sárospataki plébániatemplom kriptájának V. Ember Mária által feltárt és közzé tett öltözetei, de a Topkapi Saray múzeum gyűjteményének ruhadarabjai között is láthatunk hasonlókat. Az ábrázolásokon török és magyar viseletként is előfordult. Nakkas Oszmán illusztrátor Ahmed Feridun pasa A szigetvári hadjárat örömteli titkainak krónikája címmel 1568–69-ben készült kézirata egy illusztrációján Erdély fejedelmi követségének tagjait ábrázolja hasonló öltözetben.

16. századi készítésről tanúskodik az egykor világos piros színű (a 19. században *cseresznyepiros*ként, a 20. század elején *lazacszínű*ként említett), mára barnásra fakult mente selyemszövetének jellegzetes, harmonikusan megkomponált mintázata is. (A selyemszövet eredeti színéről egy 1920 körül készült akvarell alapján alkothatunk fogalmat - IM Adattár, KRTF 835.) Csúcsovális mezőiben kétféle mustra váltakozik: gerezdes vázából kinövő, hasadó gránátalmák, a másikban csiszolt köves gyűrű fog közre egy akantuszlevelektől övezett gránátalmát. A gyűrű a Medici-család emblémája volt, majd a selyemszövetek jól komponálható elemévé vált a 16. század elején. A 16. századi eredet mellett szól az is, hogy hasonló textíliából varrták I. (Wasa) Gusztáv (1496–1560) svéd király második felesége, Margareta Leijonhufvud (1514–1551) spanyol divatú díszöltözetét – ma a Gripsholm kastélyban őrzik –, amint a róla készült egykorú portré – Johann Baptista van Uther 1530 körüli műve – tanúsítja.

Egy 1902-ből származó különös híradás arról tudósít, hogy a kincstári tárgyat használatba veszi herceg Esterházy Miklós (1869–1920): A nagymartoni állomásfőnök Budára szállíttatja a májusi lovagjátékhoz Főméltósága által kiszemelt tárgyakat. Az e célra kiválasztott és ládába csomagolt darabok között, a koronázási nyeregszeren s a millennium alkalmára is kivett övön és lószerszámon kívül, a hitbizományi leltár 439-ik tételét ismerhetjük fel: *Abgeschlossener Kirschrother Mantel von Mathias Corvinus*.

Irodalom

- Szerk.: Horváth Hilda, Szilágyi András: *Remekművek az Iparművészeti Múzeum gyűjteményéből. (Kézirat)*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2010. - Nr. 16. (Erdei Lilla)
- Szerk.: Pásztor Emese: *Az Esterházy-kincstár textíliái az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2010. - Nr. 1. (Tompos Lilla)
- Szerk.: Mikó Árpád, Verő Mária: *Mátyás király öröksége. Késő reneszánsz művészet Magyarországon (16-17.*

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

század). Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2008. - Nr. II-29 (Mikó Árpád)
- Szerk.: Szilágyi András: *Esterházy-kincsek. Öt évszázad műalkotásai a hercegi gyűjteményből*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2006. - Nr. 31. (Tompos Lilla)
- Szerk.: Mikó Árpád, Sinkó Katalin: *Történelem - kép. Múlt és művészet kapcsolata Magyarországon*. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2000. - Nr. VII.5.
- Szerk.: Péter Márta: *Reneszánsz és manierizmus. Az európai iparművészet korszakai*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1988. - Nr. 425.
- Radvánszky Béla: *Magyar családélet és háztartás a XVI-XVII. században. I. (Reprint)*. Helikon Kiadó, Budapest, 1986. - 247. kép
- Szerk.: Voit Pál, László Emőke: *Régiségek könyve*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1983. - p. 353., 4. kép
- Szerk.: Radocsay Dénes, Farkas Zsuzsanna: *Az európai iparművészet remekei. Száz éves az Iparművészeti Múzeum 1872-1972*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1972. - Nr. 43.
- Voit Pál: *Old Hungarian Decorative Ar*. Budapest, 1964.
- *Mátyás király kincsei*. Székesfehérvár, 1958. - Nr.17.
- Höllrigl József: *Régi magyar ruhák*. Officina Nyomda és Kiadóvállalat, Budapest, 1944.
- Höllrigl József: *Magyar viselettörténeti kállítás. Leíró lajstrom*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1938. - p. 13. Nr. 2.
- Falke, von Otto: *Kunstgeschichte der Seidenweberei*. 1921. - 467.kép
- *Az 1896-iki Ezredéves Országos Kiállítás. A Történelmi főcsoport hivatalos katalógusa*. Kosmos Műintézet, Budapest, 1896. - Nr. 1185.
- Masner Karl: *Die Costüm-Ausstellung im K.K. Österreichischen Museum, 1891*. J. Lo¨wy, Wien, 1894. - Taf. 2.

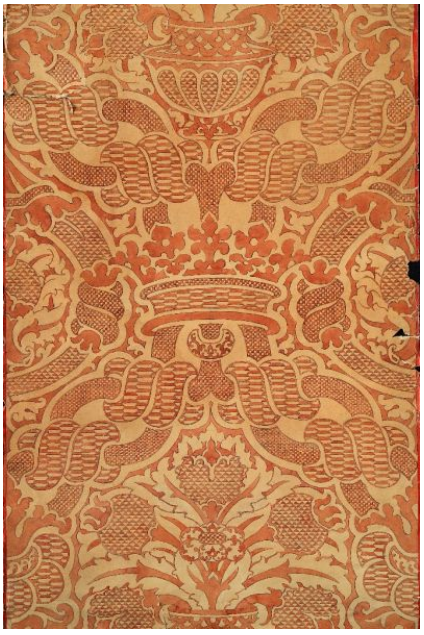

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum